

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NGUYỄN THỊ PHƯƠNG

**NGHIÊN CỨU TÁC ĐỘNG CỦA CON NGƯỜI
ĐẾN THẨM THỰC VẬT Ở XÃ VĂN HÁN,
HUYỆN ĐÔNG HỖ, TỈNH THÁI NGUYÊN**

LUẬN VĂN THẠC SĨ SINH HỌC

THÁI NGUYÊN - 2017

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NGUYỄN THỊ PHƯƠNG

**NGHIÊN CỨU TÁC ĐỘNG CỦA CON NGƯỜI
ĐẾN THẨM THỰC VẬT Ở XÃ VĂN HÁN,
HUYỆN ĐỒNG HỖ, TỈNH THÁI NGUYÊN**

Chuyên ngành: Sinh thái học
Mã số: 60.42.01.20

LUẬN VĂN THẠC SĨ SINH HỌC

Người hướng dẫn khoa học: TS. MA THỊ NGỌC MAI

THÁI NGUYÊN - 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng cá nhân tôi, công trình được thực hiện dưới sự hướng dẫn của TS. Ma Thị Ngọc Mai. Các số liệu, kết quả nghiên cứu trong luận văn là trung thực và chưa được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác. Nếu sai tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm.

Tác giả

Nguyễn Thị Phương

LỜI CẢM ƠN

Nhân dịp hoàn thành luận văn, tác giả bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới TS. Ma Thị Ngọc Mai - người đã bồi dưỡng kiến thức quý báu và đã dành tình cảm tốt đẹp cho tác giả từ khi hình thành, phát triển ý tưởng, xây dựng đề cương, tổ chức triển khai và hoàn thiện luận văn. Tôi cũng xin chân thành cảm ơn tới kỹ sư Lâm nghiệp Phạm Văn Tuấn, đã nhiệt tình giúp đỡ tôi trong thời gian nghiên cứu ngoài thực địa.

Đối với địa phương, tác giả chân thành cảm ơn Ủy ban nhân dân huyện Đồng Hỷ, Ủy ban nhân dân xã Văn Hán, Hạt kiểm Huyện Đồng Hỷ và Hạt kiểm Xã Văn Hán và bà con các dân tộc ở địa phương - nơi tác giả đã đến thu thập số liệu để thực hiện luận văn.

Xin cảm ơn các cán bộ, xã Văn Hán, giúp đỡ và hỗ trợ tác giả thu thập số liệu tại hiện trường.

Xin cảm ơn bạn bè, đồng nghiệp, gia đình đã khuyến khích, giúp đỡ tác giả trong quá trình học tập và thực hiện luận văn.

Mặc dù đã làm việc nghiêm túc với tất cả nỗ lực, nhưng do trình độ và thời gian hạn chế, nên luận văn này không thể tránh khỏi những thiếu sót nhất định. Tác giả rất mong nhận được những ý kiến đóng góp quý báu của các Thầy, Cô giáo, các nhà khoa học, các bạn bè đồng nghiệp và xin chân thành tiếp thu các ý kiến đóng góp đó.

Xin trân trọng cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2017

Tác giả

Nguyễn Thị Phương

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT	iv
DANH MỤC CÁC BẢNG	v
DANH MỤC CÁC HÌNH	vi
MỞ ĐẦU	1
Chương 1. TỔNG QUAN TÀI LIỆU	3
1.1. Một số khái niệm cơ bản	3
1.1.1. Khái niệm về phát triển bền vững	3
1.1.2. Khái niệm về thảm thực vật	3
1.1.3. Những nghiên cứu về thảm thực vật trên thế giới và ở Việt Nam	3
1.1.4. Nghiên cứu về hệ thực vật trên thế giới và Việt Nam	6
1.5. Nghiên cứu về thành phần loài, thành phần dạng sống	6
1.5.1. Những nghiên cứu về thành phần loài	6
1.5.2. Những nghiên cứu về thành phần dạng sống	8
1.6. Những nghiên cứu về loài thực vật quý hiếm có nguy cơ tuyệt chủng	11
1.7. Nghiên cứu về tác động của con người tới thảm thực vật	13
Chương 2. MỤC TIÊU, ĐỐI TƯỢNG, NỘI DUNG, PHƯƠNG PHÁP	
NGHIÊN CỨU	18
2.1. Mục tiêu nghiên cứu	18
2.2. Đối tượng nghiên cứu	18
2.3. Nội dung nghiên cứu	18
2.4. Phương pháp nghiên cứu	18
2.4.1. Phương pháp luận	18
2.4.2. Phương pháp cụ thể	19

Chương 3. ĐIỀU KIỆN TỰ NHIÊN VÀ KINH TẾ XÃ HỘI CỦA	
VÙNG NGHIÊN CỨU	24
3.1. Điều kiện tự nhiên của vùng nghiên cứu.....	24
3.1.1. Vị trí địa lý.....	24
3.1.2. Địa hình	25
3.1.3. Địa chất, thổ nhưỡng	25
3.1.4. Diện tích đất của toàn xã	26
3.1.5. Khí hậu, thủy văn.....	28
3.2. Điều kiện kinh tế và xã hội.....	31
3.2.1. Dân số, dân tộc và lao động.....	31
3.2.2. Điều kiện kinh tế - xã hội nhân văn.....	33
Chương 4. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU.....	37
4.1. Hiện trạng các thảm thực vật tại xã Văn Hán	37
4.1.1. Hệ thực vật.....	37
4.1.2. Các trạng thái thảm thực vật tại khu vực nghiên cứu.....	38
4.2. Đa dạng về cấu trúc và hình thái của các trạng thái thảm thực vật.....	41
4.2.1. Rừng tái sinh.....	43
4.2.2. Thảm cây bụi	44
4.2.3. Thảm cỏ	45
4.2.4. Rừng keo tai tượng	45
4.2.5. Rừng mở	45
4.2.6. Rừng thông	46
4.3. Đa dạng về giá trị sử dụng.....	47
4.4. Đa dạng về phổ dạng sống.....	49
4.4.1. Đa dạng về thành phần dạng sống ở rừng tái sinh 50 - 65 năm	51
4.4.2. Đa dạng về thành phần dạng sống ở thảm cây bụi	52
4.4.3. Đa dạng về thành phần dạng sống ở thảm cỏ.....	52
4.4.4. Đa dạng về thành phần dạng sống ở rừng keo tai tượng.....	53

4.4.5. Đa dạng về thành phần dạng sống ở rừng mỡ	54
4.4.6. Đa dạng về thành phần dạng sống ở rừng thông	54
4.5. Những tác động của con người đến thảm thực vật.....	55
4.5.1. Những tác động tiêu cực của con người đến thảm thực vật.....	55
4.5.2. Những tác động tích cực của con người đến tài nguyên rừng.....	77
4.6. Đề xuất các giải pháp phát triển bền vững	83
4.6.1. Về công tác quản lý	83
4.6.2. Thường xuyên kiểm tra công tác PCCCR và phòng chống sâu bệnh	86
4.6.3. Tuyên truyền, tập huấn và vận động	87
4.6.4. Nhóm giải pháp giảm áp lực tác động đến rừng	88
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ.....	90
1. Kết luận.....	90
2. Kiến nghị	91
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	92
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

BVR	:	Bảo vệ rừng
CTNR	:	Canh tác nương rẫy
ĐCĐC	:	Định canh định cư
HGD	:	Hộ gia đình
IUCN	:	Tổ chức bảo tồn thiên nhiên Quốc Tế
KBT	:	Khu bảo tồn
KBTTN	:	Khu bảo tồn thiên nhiên
KVNC	:	Khu vực nghiên cứu
LSNG	:	Lâm sản ngoài gỗ
NN&PTNT	:	Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn
OTC	:	Ô tiêu chuẩn
PCCCR	:	Phòng cháy chữa cháy rừng
PTR	:	Phát triển rừng
QLBVR	:	Quản lý bảo vệ rừng
QLLS	:	Quản lý lâm sản
QSĐĐ	:	Quyền sử dụng đất
TĐT	:	Tuyển điều tra
TNR	:	Tài nguyên rừng
TTV	:	Thảm thực vật
UBND	:	Ủy ban nhân dân
VQG	:	Vườn Quốc gia

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1.	Ký hiệu mức độ nhiều của thực bì theo Drude.....	22
Bảng 3.1.	Tình hình sử dụng đất đai xã Văn Hán qua 3 năm (2007 - 2009).....	27
Bảng 3.2.	Nhiệt độ trung bình tại huyện Đồng Hỷ, tỉnh Thái Nguyên	29
Bảng 3.3.	Số giờ nắng trung bình trong tháng tại huyện Đồng Hỷ	29
Bảng 3.4.	Độ ẩm không khí trung bình tháng tại huyện Đồng Hỷ.....	30
Bảng 3.5.	Tổng lượng mưa các tháng trong năm	30
Bảng 3.6.	Dân số và lao động của xã năm 2010.....	32
Bảng 4.1.	Thành phần thực vật trong các điểm nghiên cứu	37
Bảng 4.2.	Cấu trúc hình thái của các trạng thái thảm thực vật KVNC	42
Bảng 4.3.	Thống kê về giá trị sử dụng của thực vật tại KVNC.....	47
Bảng 4.4.	Thành phần dạng sống trong khu vực nghiên cứu	49
Bảng 4.5.	Thành phần dạng sống trong các trạng thái thảm thực vật KVNC.....	50
Bảng 4.6.	Tác động của gia tăng dân số đến diện tích đất ở giai đoạn 2010 - 2015 và dự báo đến năm 2020	57
Bảng 4.7.	Tác động của dân số đến tình hình sử dụng đất xã Văn Hán năm 2020	58
Bảng 4.8.	Thống kê số người khai thác gỗ chia theo thời gian	61
Bảng 4.9.	Nhu cầu sử dụng gỗ củi trên địa bàn xã.....	63
Bảng 4.10.	Nguồn củi cung cấp cho sao chè	64
Bảng 4.11.	Thông kê loại gia súc theo các phương thức chăn thả	66
Bảng 4.12.	Số hộ tham gia canh tác nương rẫy theo thành phần dân tộc.....	69
Bảng 4.13.	Tình hình khai thác lâm sản ngoài gỗ trong các hộ điều tra	72
Bảng 4.14.	Khai thác dược liệu <i>Crinum asiaticum L.</i>	74
Bảng 4.15.	Diện tích đất lâm nghiệp có rừng của xã Văn Hán từ năm 2007 - 2010.....	77
Bảng 4.16.	Các hộ áp dụng các phương pháp khoanh nuôi phục hồi rừng	80
Bảng 4.17.	Thống kê số vụ vi phạm công tác quản lý bảo vệ rừng tại xã Văn Hán	81

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 4.1.	Biểu đồ tỷ lệ các Taxon trong các ngành của hệ thực vật ở KVNC	38
Hình 4.2.	Biểu đồ thành phần dạng sống trong khu vực nghiên cứu.....	50
Hình 4.3.	Biểu đồ hành phần dạng sống trong các trạng thái thảm thực vật ..	51
Hình 4.4.	Biểu đồ dự báo tình hình sử dụng đất xã Văn Hán.....	59
Hình 4.5.	Biểu đồ tình hình vi phạm công tác QLBNR xã Văn Hán.....	82
Hình 4.6.	Sơ đồ VENN vai trò của các bên liên quan trong QLBNR và PTR ở xã Văn Hán.....	85